

۲۰۰۷۵۲۹

نُسخه تقدیم

قواعد فقه پزشکی

www.ketab.ir

مؤلف

دکتر ابودر سانعی

سرشناسه	:	صانعی، ابوذر، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	قواعد فقه پزشکی / مولف ابوذر صانعی.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه عدالت، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۳۹۲ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۰-۱۴-۹
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	پزشکی (فقه)
موضوع	:	Medical laws and legislation (Islamic law)
شناسه افزوده	:	دانشگاه عدالت
سندید کنگره	:	۱۳۹۷ ص ۲ / ۴ پ / ۱۹۸ / ۶ BP
رده بندی دیویی	:	۲۷۹ / ۳۷۹
شماره کتابساز ملی	:	۵۴۵۰۹۱۲

قواعد فقه پزشکی

دکتر ابوذر صانعی

چاپ: نخست ۱۳۹۷ چاپخانه: افرنگ

ناشر: انتشارات دانشگاه غیر دولتی میرانتظامی عدالت

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه قیمت ۵۰ / ۱۰۰۰ ال

طراح جلد: محمدرضا صانعی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۰-۱۴-۹

همه حقوق چاپ و نشر اثر برای مولف و انتشارات دانشگاه عدالت محفوظ است. تکثیر، توزیع و بازپرسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوایی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون مجوز کتبی و قبلی از مولف و ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان قرار دارد.

انتشارات دانشگاه غیر دولتی غیر انتفاعی عدالت

تهران، بالاتر از میدان ولیعصر (عج)، کوچه شهید دانش کیان، پلاک ۲۶

کد پستی: ۱۴۱۵۸۴۵۳۵۱ تلفن: ۴۲-۸۴۹۷۸۳۲

۱۱	مقدمه
۱۵	فصل اول: کلیات
۱۵	گفتار اول: تبیین مفهوم قاعده فقهی
۱۵	الف: تعریف قاعده
۱۶	ب: تعریف فقه
۱۷	ج: تعریف قاعده فقهی
۱۹	گفتار دوم: تریسه قاعده فقهی با مفاهیم مشابه
۱۹	الف: تفاوت قاعده فقهی و اصولی
۲۱	ب: تفاوت قاعده فقهی با مسأله فقهی
۲۳	ج: تفاوت قاعده فقهی و ضابطه فقهی
۲۴	د: تفاوت قاعده فقهی و نظریه فقهی
۲۵	گفتار سوم: اقسام قواعد فقهی
۲۶	الف: به لحاظ دامنه‌ی کاربرد
۲۶	ب: به لحاظ محل جریان
۲۹	ج: به لحاظ شیوه دستیابی
۳۱	گفتار چهارم: تاریخچه نگارش قواعد فقهی
۳۱	الف: پژوهش‌های فقیهان امامیه
۳۴	ب: پژوهش‌های فقیهان اهل سنت
۳۹	فصل دوم: قواعد فقهی حاکم بر مسئولیت پزشکی
۳۹	گفتار اول: قاعده اتلاف
۴۰	بند اول: مبانی فقهی قاعده
۴۵	بند دوم: مفهوم‌شناسی و تنبیه‌های پزشکی قاعده
۶۴	بند سوم: کاربرد پزشکی قاعده
۷۰	بند چهارم: جمع‌بندی قاعده

گفتار دوم: قاعده غرور ۷۰

بند اول: مبانی فقهی قاعده ۷۱

بند دوم: مفهوم‌شناسی و تنبیه‌های پزشکی قاعده ۷۶

بند سوم: کاربرد پزشکی قاعده ۹۳

بند چهارم: جمع‌بندی قاعده ۹۹

گفتار سوم: قاعده حرمت اخذ اجرت بر واجبات ۹۹

بند اول: مبانی فقهی قاعده ۱۰۰

بند دوم: مفهوم‌شناسی و تنبیه‌های پزشکی قاعده ۱۰۶

بند سوم: کاربرد پزشکی قاعده ۱۲۴

بند چهارم: جمع‌بندی قاعده ۱۲۸

گفتار چهارم: قاعده حرمت ۱۲۸

بند اول: مبانی فقهی قاعده ۱۲۹

بند دوم: مفهوم‌شناسی و تنبیه‌های پزشکی قاعده ۱۳۴

بند سوم: کاربرد پزشکی قاعده ۱۸۹

بند چهارم: جمع‌بندی قاعده ۱۹۳

گفتار پنجم: قاعده نفی حرج ۱۹۳

بند اول: مبانی فقهی قاعده ۱۹۵

بند دوم: مفهوم‌شناسی و تنبیه‌های پزشکی قاعده ۲۰۳

بند سوم: کاربرد پزشکی قاعده ۲۲۹

بند چهارم: جمع‌بندی قاعده ۲۳۵

گفتار ششم: قاعده نفی ضرر ۲۳۶

بند اول: مبانی فقهی قاعده ۲۳۶

بند دوم: مفهوم‌شناسی و تنبیه‌های پزشکی قاعده ۲۴۴

بند سوم: کاربرد پزشکی قاعده ۲۷۲

بند چهارم: جمع‌بندی قاعده ۲۷۹

۲۸۳	فصل سوم: قواعد فقهی حاکم بر عدم مسئولیت پزشکی
۲۸۳	گفتار اول: قاعده اضطرار
۲۸۴	بند اول: مبانی فقهی قاعده
۲۹۵	بند دوم: مفهوم‌شناسی و تنبیه‌های پزشکی قاعده
۳۲۲	بند سوم: کاربرد پزشکی قاعده
۳۳۲	بند چهارم: جمع‌بندی
۳۳۳	گفتار دوم: قاعده احسان
۳۳۴	بند اول: مبانی فقهی قاعده
۳۳۷	بند دوم: مفهوم‌شناسی و تنبیه‌های پزشکی قاعده
۳۵۷	بند سوم: کاربرد پزشکی قاعده
۳۶۱	بند چهارم: جمع‌بندی
۳۶۳	منابع عربی
۳۷۶	منابع فارسی

مقدمه

در عصر جدید در سایه‌ی پیشرفت‌هایی که در حوزه علوم پزشکی صورت گرفته است، صدها مسئله نوپای فقهی متولد گشته که پاسخ به اصل جواز و دامنه تصرفات آنها، فقهای شیعه و اهل سنت را بر آن داشته تا با بهره‌وری از عنصر اجتهاد، راه حلی درخور با زبان روز، برای آنها عرضه کنند. در این رویارویی علم و دین، - ات فقه شیعه در مرحله نخست وابسته به شناخت کامل موضوع‌های جدید پزشکی و در مرحله بعد آشنایی با شیوه‌های استنباط حکم فقهی آنها است که البته این امر، به سبب بهره‌گیری از قواعد استخراج شده از دامن منابع فقه تحقق یافته است، زیرا این قواعد چنان توانی را به یک فقیه می‌دهد که بعد از تطبیق آنها بر موضوع علمی - جدید پزشکی، می‌تواند حکم فقهی آنها را مشخص کند. نگارش این قواعد به دور از عام در ادبیات اسلامی سابقه‌ای دیرینه دارد، ولی تدوین آنها به صورت کاربردی در حوزه علوم پزشکی، اختصاص به تلاش‌های جدیدی دارد که همگی برخاسته از سیاست‌های کلی نظام فقه پزشکی شیعه است. به هر حال، در صورتی که بتوان این قواعد عام و یا خاص حوزه پزشکی را کشف و احصاء نمود، می‌توان معضلات عدلی و اخلاقی عدیده‌ای را در ارتباط با مسائل پزشکی حل نمود. مشکلاتی که گاه برخاسته از مشخص نبودن مبنای شرعی و حقوقی برخی تصرفات پزشکی است و یا اینکه مرتبط با وجود خصایصی چون؛ فقدان ضرورت حیاتی در برخی از خدمات پزشکی، داشتن حق انتخاب برای انجام برخی روش‌های جدید پزشکی و یا ارتباطشان با دانش‌های مختلف و تلفیقشان با جنبه‌های علمی، هنری و تجاری است. در نتیجه برای برون رفت از این چالش‌ها به بیان مجموعه‌ای از قواعد پزشکی که

می‌تواند دلیلی برای صدور احکام شرعی باشد، در ضمن دو فصل قواعد فقه حاکم بر مسئولیت پزشکی (مانند؛ قاعده‌های غرور، اتلاف و تسبیب، ضمان، الزام، اخذ اجرت بر واجبات، نفی حرج و نفی ضرر) و قواعد فقهی حاکم بر عدم مسئولیت پزشکی (مانند؛ قاعده‌های اضطرار، احسان، اذن و ابراء)، پرداخته می‌شود.